

LASTENKOTILASTEN ELÄMÄNHALLINTA AIKUISUU- DESSA

Paasikiven Nuorisokylän entisten lasten kokemuksia

Antti Honkanen ja Vesa Ruohonen

LASTENKOTILASTEN ELÄMÄNHALLINTA AIKUISUU- DESSA

Paasikiven Nuorisokylän entisten lasten kokemuksia

Antti Honkanen ja Vesa Ruuhonen

Opinnäytetyö, kevät 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Hoitotyön koulutusohjelma

Sairaanhoitaja (AMK)

TIIVISTELMÄ

Honkanen, Antti & Ruohonen, Vesa. Lastenkotilasten elämänhallinta aikuisuudessa. Paasikiven Nuorisokylän entisten lasten kokemuksia. Kevät 2015, 40 s., 2 liitettä, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Hoitotyön koulutusohjelma, sairaanhoitaja (AMK).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata haastatteluaineistoon perustuen Paasikiven Nuorisokylän lastenkodissa kasvaneiden lasten ja nuorten kokemuksia arjen- ja elämänhallintaa tukevista menetelmistä lastenkodin toiminnassa. Aineisto kerättiin tutkimushaastatteluna ja analysoitiin teemoittelemalla. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus.

Toinen opinnäytetyön tekijä oli ollut harjoittelijana ja työntekijänä Nuorisokylän perhetyön yksikössä. Keskustelussa työpaikan erityistyöntekijän kanssa ilmeni tarve selvittää, millaiset työmuodot voisivat olla lapsen ja nuoren aikuisuuden elämänhallinnan kannalta merkittäviä.

Tutkimuksesta voi vetää johtopäätöksiä, joista käy ilmi, että merkittävin vaikutus elämäntaitojen oppimisessa oli läheisimmillä työntekijöillä, erityisesti omahoitajalla. Elämäntaitojen osaaminen oli isoin tekijä arjen- ja elämänhallinnan kokemuksen syntymisessä. Lisäksi lastenkodissa muodostuneet sosiaaliset suhteet vertaisryhmän kanssa sekä harrastukset vaikuttivat positiivisesti hallinnan tunteeseen. Verkostotyöskentely sosiaalityöntekijöiden, koulun ja biologisen perheen kanssa koettiin ristiriitaisesti. Suurimmalla osalla haastateltavista ei ollut asioihinsa liittyvästä sosiaalistyöstä tietoa.

Asiasanat: lastensuojelu, elämänhallinta, omahoitajajärjestelmä, kvalitatiivinen tutkimus, teemahaastattelu

ABSTRACT

Honkanen, Antti & Ruohonen, Vesa. Coping of children's home children in adulthood. Experiences of former children of Paasikiven Nuorisokylä. 40 pages, 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Nursing, Option in Nursing. Degree: Registered Nurse.

The purpose of this thesis was to gather information about coping in adulthood from previous child residents living in Paasikiven Nuorisokylä children's home and which work methods were the most beneficial in preparing the child to independence. The material was collected by using thematic interviews and was analyzed by thematic analysis.

As a result, the role of an individual child's closest caregiver or the primary caregiver was the most important part of successful learning of life management skills and coping. Additionally, formed relationships with peers are occasionally present in adulthood, and hobbies started in the children's home are still active. Opinions about the relevance of family and social work were mixed, as it was seen mostly as invisible.

Key words: child welfare, coping, life management, primary caregiver, qualitative research, thematic interview

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 LASTENKOTITYÖN KÄYTÄNTÖJÄ	6
2.1 Omahoitajasuhde	7
2.2 Identiteetin kehitys ja tukeminen	9
2.3 Elämänhallinta	10
2.4 Perhe- ja verkostotyö	11
3 PAASIKIVEN NUORISOKYLÄN SÄÄTIÖN LASTENKOTI	13
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	15
4.1 Tutkimusmenetelmä	15
4.2 Aineistonkeruumenetelmä	16
4.3 Haastattelun toteutus	18
4.4 Aineiston analysointi	20
5 TUTKIMUSTULOKSET	22
5.1 Perustarpeista huolehtiminen ja toimintamahdollisuudet	22
5.2 Rajojen asettaminen	24
5.3 Ohjaajien merkitys	25
5.4 Omahoitaja	26
5.5 Yhteydenpito biologiseen perheeseen	28
5.6 Yhteydenpito kouluun ja sosiaalityöntekijöihin	28
5.7 Tärkeimmät pärjäämistä tukeneet asiat	29
6 POHDINTA	30
6.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	30
6.2 Johtopäätökset	32
6.3 Tulosten pohdinta	34
LÄHTEET	36
LIITE 1: Kirje haastateltaville	38
LIITE 2: Haastattelulomake	39

1 JOHDANTO

Lastensuojelulaitoksissa toteutettavaa sijaishuoltoa järjestetään valtion, kuntien sekä yksityisten palveluntarjoajien toimesta huolehtimaan lapsesta silloin, kun on tarve ”turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisen tarpeiden ja toiveiden mukaan” (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015a), eikä perhehoito ole hoidon tarpeen näkökulmasta mielekäs vaihtoehto (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015b).

Paasikiven Nuorisokylän Säätiö järjestää lastensuojelun tarpeisiin yksityisenä laitoksena ympärivuorokautista hoitoa, perhekuntoutusta, avoperhetyötä, intervallijaksoja, päiväkuntoutusta ja jälkihuoltoa. Opinnäytetyömme yhteistyötahona Paasikiven Nuorisokylän Säätiö kiinnostui selvittämään Säätiön lastenkodissa asuneiden lasten näkemyksiä ajastaan sijaishuollossa, erityisesti myöhemmän elämässä pärjäämisen näkökulmasta. Koska käytännön työn kokemuksien kautta kerrotaan, että lastenkodissa kasvaneiden ryhmästä löytyy myös positiivisia tarinoita, eikä lastenkodista ole tuomittu syrjäytymään, on mielekästä karottaa välineitä, joilla nykyiset aikuiset ovat onnistuneet selviämään itsenäisen elämän haasteista. Henkilökohtainen kiinnostuksemme sairaanhoidon opiskelijoina kiinnittyy sairaanhoitajan rooliin enimmäkseen lastensuojelun ja sosiaalityön piiriin sijoittuvassa laitoksessa, jonne kuitenkin rekrytoidaan erityistyöntekijöiksi erityisesti sairaanhoitajia.

Opinnäytetyön päämääränä on tutkia ja selvittää, minkälaisia aikuisuuden elämänhallintaa tukevia välineitä lastenkodissa eläneet lapset ja nuoret kokevat mahdollisesti saaneensa lastenkodin toiminnan kautta.

Tutkimus toteutettiin teemahaastatteluna, jossa haastateltaviemme harkinnanvarainen otanta valikoitui Paasikiven nuorisokylän säätiöön edelleen kontaktissa olevista nuorisokylän entisistä asiakkaista, joiden katsottiin edustavan toivottua kohderyhmää. Aineiston analysoimme teemoittelemalla, nostaen haastatteluai-
neistosta tutkimuskysymyksemme näkökulmasta mielenkiintoisimmat sisällöt.

2 LASTENKOTITYÖN KÄYTÄNTÖJÄ

Sijaishuollon perustehtävänä on ”huolehtia jokaisen lapsen emotionaalisesta, älyllisestä ja sosiaalisesta kasvatuksesta ja fyysisestä terveydestä sekä seurata lapsen edistymistä näillä alueilla”. Käytännössä perustehtävää toteutetaan tarjoamalla lapselle hoivaa ja huolenpitoa, ylläpidetään hyvää vuorovaikutusta aikuisten kanssa sekä lapsiryhmässä, ja yleisesti huolehditaan lapsen perustarpeista. (Tuovila 2001, 38–39.)

Jokapäiväisen hoidon lähtökohtana pidetään hoidon yksilöllisyyttä, ja siihen kuuluu arjen sujuvuuden mahdollistaminen säännöllisyyden, rajojen asettamisen, jokapäiväisistä tarpeista huolehtimisen ja hyvään vuorovaikutukseen tukemisen kautta. Lapsen rooli oman kokemusmaailmansa ja tarpeensa omaavana, itsenäisyyteen opettelevana yksilönä on korostunut. (Vogt 2005, 9–10.)

Hoitoa järjestävänä tahona laitokseksi voidaan kutsua ”tilaa, jossa on huoneita, huoneistoja, rakennuksia sekä piha-alueita” (Törrönen 1999, 17), ja jossa mahdollisuus vuorovaikuttaa ulkopuolisen ympäristön kanssa on jollain tavalla rajoittunut. Lastenkodeista puhuttaessa lapset eivät kuitenkaan ole eristyksissä muusta maailmasta vaan heillä on yksilöllisen vointinsa ja tilanteensa mukaan mahdollisuus sosiaaliin suhteisiin perheensä ja ystävien kanssa vaikka laitoksessa elämiseen saattaakin kuulua jonkinlainen vapaaehtoisuuden puuttuminen. Käsitteenä laitos saatetaan nähdä negatiivisesti latautuneena, ja esimerkiksi lapset itse ovat toivoneet, ettei heidän elinympäristöstään puhuttaisi laitoksena. Laitoksen positiivisiin mahdollisuuksiin kuitenkin kuuluu esimerkiksi rauhallinen oma tila, juurtuminen, turva ja välittäminen. (Törrönen 1999, 17–19.)

Arkirutiinien säännöllisyys voidaan nähdä ajankäyttöä jäsentävänä tekijänä, jonka kautta päivittäisestä toiminnasta tulee tuttua ja järjestelmällistä. Rutiinien tarkoitus ei ole rajoittaa luovuutta ja vapautta, vaan sen tulisi luoda hallinnan tunnetta. Toisaalta kokemuksissa rutiinit voivat näyttää passivoivana toistuvuutena. (Törrönen 1999, 19–20.)

Hoidon toimivuuden arvioinnissa voidaan kiinnittää huomioita lapsen tai nuoren omaan subjektiiviseen positiiviseen kokemukseen hoidettavaksi tulemisesta. Tällöin omahoitajamenetelmä nähdään tärkeänä. Lasten tulisi myös kokea kehittyneensä lähtökohtaisesti puutteellisissa taidoissa, kuten elämänhallinnassa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Hoidon tavoitteita laatiessa on lisäksi tärkeää paneutua mahdollisimman hyvässä yksimielisyydessä lastensuojeluun osallistuvien tahojen kanssa hoitamaan niitä syitä, jotka ovat vaikuttaneet lapsen sijoittamiseen lastensuojelulaitokseen. Hoidon tulee pyrkiä myös vaikuttaa mahdollisiin negatiivisiin sosiaalisiin käyttäytymismalleihin. (Tuovila 2001, 43–44.)

2.1 Omahoitajasuhde

Omahoitajalla tarkoitetaan työntekijää, joka on erityisesti vastuussa tietyistä hoidettavasta lapsesta. Omahoitajan on määrä olla tietoinen lapsen hoitoon liittyvistä seikoista, hoitaa yhteyksiä verkostoihin ja mahdolliseen perheeseen, sekä luoda yksilöllistä hoitorakennetta lapsen tarpeet huomioon ottaen. Olennaista on käsittää hoidon kokonaisuus ja varmistaa hoidon suunnitelmallisuus. (Sosiaaliportti 2012; Karppinen 1999, 14.)

Omahoitajan rooli on kaksisuuntainen: toisaalta hän on lapsen hoidosta erityisessä vastuussa oleva ammattilainen ja työyhteisön jäsen, mutta toisaalta hän toimii vastuulapsen parhaiten tuntevana myös lapsen omien etujen ajajana, sekä puutteellisesti omista asioistaan kertomaan kykenevän lapsen kohdalla myös tämän asioiden esillä pitäjänä ja hoidon edistäjänä. Omahoitaja voi olla myös lapsen puolustaja, joskus jopa tämän omia vanhempia vastaan. Koska omahoitajasuhde perustuu vahvasti vuorovaikutukseen, on usein hyväksi, mikäli hoitosuhteesta muodostuu luottamuksellinen. Lapsi voi kiintyä omahoitajaan, mutta toisaalta lapsen omista tunneprojektiosta riippuen hän voi nähdä omahoitajan myös niin sanotusti pahana aikuisena. Luottamukseen liittyvissä ristiriitatilanteissa hoitaja on ammatillisuutensa johdosta kuitenkin silti ensisijaisesti työnte-

kijä, eikä yhteisten salaisuuksien pitäminen hoidettavan lapsen kanssa ole hyväksi. (Kinnunen 2000, 88–91.)

Omahoitajamenetelmässä tärkeänä pidetty luottamuksellinen suhde hoidettavaan lapseen edellyttää hoitajalta kykyä luoda lapselle turvallinen ympäristö tunneilmaisuun. Turvallisuus merkitsee sitä, että lapsen voimakkaisiinkin reaktioihin ei vastata negatiivisen tunteellisesti, vaan hoidollisesti. Menetelmän toimivuuden lähtökohtaisina vaatimuksina voidaan nähdä, että lapsi tulee ottaa huomioon, häntä tulee ymmärtää, hänen tunne-elämänsä jäsennetään ja selitetään, sekä hänestä huolehditaan. Aikuinen hoitaja toimii lapsen hyvän lähteenä, mutta lisäksi myös tukee häntä kontrolloimaan itseään rajojen asettamisen muodossa. Hoitaja voi myös tarjota käytössään olevia välineitä käsitteiden ja merkityksien luomiseen, johon lapsella itsellään ei välttämättä ole kykyä. (Karppinen 1999, 15.)

Laitoshoidossa oleva lapsi ollessaan tiiviissä kontaktissa omahoitajaansa aloittaa samaistumisprosessin, jonka myötä positiiviset muutokset voivat olla mahdollisia. Samaistumisen kautta lapselle voidaan opettaa kulloinkin tärkeinä pidettyjä toimintamalleja. Nuoruusiän saavuttaneelle samaistumisen aste ei ole niin merkittävä kuin lapsuusikäiselle, ja tällöin puhutaan osasamaistumisesta. Nuorelle samaistuttavat asiat liittyvät useimmiten mielipiteisiin ja tulevaisuudenhaaveisiin. Samaistuminen onnistuu parhaiten silloin, kun nuori kokee tulevansa ymmärretyksi, ja kun tämän lisäksi aikuinen pitää hänelle tarpeeksi jämäkästi rajoja eikä suostu nuoren ohjattavaksi. (Karppinen 1999, 17.)

Yksi omahoitajan tärkeimmistä tehtävistä on kyetä olla provosoitumatta lapsen tai nuoren provosoitumisesta, ja harkiten välttää rankaisevaa tai hylkäävää reaktiota. Eräs hoidon tavoitteista on tunteiden opettaminen sellaiselle lapselle, joka ei vielä omia tuhoisia tunteitaan kykene kestämään. Aikuinen on lapselle kestävyiden malli. Tietäntyyppisen etäisyyden ja vastatunteiden käsittelyn lisäksi tämä merkitsee antautumista osallistumaan lapsen kärsimykseen omine tunteineen, jolloin auttamisen mahdollisuus mutta myös uupumuksen uhka kasvaa. (Karppinen 1999, 19.)

2.2 Identiteetin kehitys ja tukeminen

Psykososiaalisen kehityksen taustana käytetään Erik Eriksonin psykososiaalista kehitysteoriaa, jossa elämä nähdään kehitysvaiheina. Vaiheisiin liittyy niin sanottu kriisi, jonka käsittelystä johtuen yksilö joko etenee seuraavaan kehitysvaiheeseen, pysähtyy kehityksessään tai jopa regressoituu. Oletuksena on, että riittävän tukeva ympäristö ja myönteiset aikaisemmat kehitysvaiheet johtavat luontevaan positiiviseen kehittymiseen. Esimerkiksi vauvaikäisenä saatu perusturva johtaa luottamukseen, mutta perusturvan puute puolestaan oman itsen ja ympäristön epäilyyn. (Marcia 2002, 200.)

Kehitysteorian avulla on tutkittu lastenkotiajan merkitystä nuoren minuuden ja identiteetin kehitykselle. Nuoruusiän loppupuolen merkittävimmäksi kehitystehtäväksi voidaan nähdä minäidentiteetin integroituminen (Marcia 2002, 201). Tällöin nuori havaitsee muiden näkevän hänet itsensä siten kuin hän itsekin kokee itsensä. Kehitys on pitkä jana: se lähtee nuoren näkemyksistä itsestään lapsena ja jatkuu tulevaisuudenhaaveisiin ja odotuksiin aikuisuudesta. Kehitystehtävän kielteinen ratkaisu puolestaan johtaa identiteetin hajaannukseen, joka saattaa altistaa nuorta syrjäytymiselle ja rikollisuudelle. Lastenkotiympäristössä nuoren kohtelu tässä ikävaiheessa voi vaikuttaa myönteisesti arvioon nuoren tulevaisuudesta. (Mattila & Pietarinen 2004, 56–57.)

Lastenkotiympäristössä identiteetin tukemisessa ohjaajien merkitys korostuu. Nuoruuden varhaisemmissa vaiheissa aikuiset ohjaajat edustavat tulevaisuuden mahdollisuuksia sekä toiminnan turvallisia rajoituksia. Ymmärtämättömyys ja poissaolo saattavat johtaa kielteisiin toimintamalleihin, mutta aktiivinen tuki voi johtaa enenevään liittymiseen yhteiskunnallisiin rakenteisiin. (Mattila & Pietarinen 2004, 58.)

Nuorten minäidentiteetin tutkimuksessa on sovellettu kokemushistoriallista lähestymistapaa, jossa nuoren elämästä pyritään muodostamaan yhtenäinen ker-

tomus, joka puolestaan mahdollistaa eheän identiteetin määrittelyn. Menetelmässä huomioidaan nuoren itsensä tavat liittää merkityksiä elämänsä tapahtumiin. Elämän kokonaisuuden ja jatkuvuuden hahmottuminen auttaa nuorta näkemään itsensä osana suurempaa yhteiskunnallista kokonaisuutta ja siten edistää integroitumista. Onnistuessaan menetelmä voi saada nuoren havaitsemaan menneisyytensä mahdollisesti kielteisten kokemusten positiiviset mahdollisuudet. (Mattila & Pietarinen 2004, 26–28.)

Kokemushistoriallisesti on nähty esimerkiksi autonomisen oman tahdon sekä yleisen perusluottamuksen muodostumisen hyvänä perustana positiiviselle identiteetin rakentumiselle. Aikuisuuden kynnyksellä oleva nuori voi tästä näkökulmasta luoda esimerkiksi tulevaisuudenkuvia omista lapsista, joiden kasvatuksessa haastavan lapsuuden jälkeen positiivisessa identiteetin integraatiossa onnistunut sijaishuollon nuori voi havaita kielteisiä kehityskulkuja ja mahdollisesti vaikuttaa niihin. Lastenkodissa kasvaneen nuoren on hyvä myös pyrkiä välttämään lastenkotinuoren roolin valjastamista toiminnan lähtökohdaksi, vaan sen sijaan etsiä niin sanottua normaalin ihmisen roolia, jonka elämään ja unelmiin kuuluvat työ, toimeentulo ja joskus myös perhe. (Mattila & Pietarinen 2004, 105–106.)

2.3 Elämänhallinta

Elämänhallinta on käsitteenä laaja ja moniulotteinen. Yhteiskuntatieteisiin käsite on tullut Chicagon koulukunnan ja interaktionismin kautta 1800-luvun ja 1900-luvun vaihteessa, ja samankaltaisia käsitteitä on useita (Riihinen 1996, 16). Haastatteluissa kysyimme, mitä elämässä pärjääminen tarkoittaa haastateltavien mielestä. Elämässä pärjäämistä pidämme opinnäytetyössä samankaltaisena käsitteenä elämänhallinnan kanssa.

Tarvetta hallita elämää voidaan pitää yhtenä ihmisen perustarpeista. Yksi suurimpia ihmisten turvattomuuden tunteen lähteitä on ennalta arvaamattomien ja hallitsemattomien vastoinkäymisten pelko. Tätä pelkoa vastaan tarvitaan tunne,

että ihminen kykenee omilla tekemisillään säätelemään elämäänsä. (Keltikangas-Järvinen 2000, 27–28.)

Elämänhallinta perustuu itsensä tuntemiseen. Elämänhallinnan edellytyksenä on tietoisuus omista päämääristään ja siitä, mitä elämältään haluaa. Ihmisen on ymmärrettävä oma arvomaailmansa ja miten arvomaailma on syntynyt. (Keltikangas-Järvinen 2000, 15.) Elämänhallinta on siis tunne siitä, että kykenee hallitsemaan elämäänsä. Se on kokemus siitä, että yksilö itse ohjaa omaa elämäänsä valinnoillaan, eikä elämä ole vain hallitsemattomien tapahtumien ketju.

Kestävän elämänhallinnan tunteen muodostuminen on pitkäaikainen prosessi, joka alkaa jo varhaislapsuudessa. Sen muodostumiseksi tarvitaan erilaisia asioita eri ikävaiheissa. Keltikangas-Järvinen nostaa esille neljä vaihetta, joiden onnistuminen mahdollistaa elämänhallinnantunteen. Ensimmäinen vaihe on varhaislapsuuden kaikkivoipaisuuden korvautuminen realistisemmalla keinojen ja mahdollisuuksien arvioimisella. Toisessa vaiheessa kokemusten kautta muodostuu tunne mahdollisuudesta vaikuttaa elämäänsä. Kolmannessa vaiheessa kehittyy psyykkistä tasapainoa mahdollistavat hallintakeinot. Neljännessä vaiheessa kehittyy järkipäraseen päättelyyn perustuvat hallintastrategiat. (Keltikangas-Järvinen, 2000, 53–54.)

2.4 Perhe- ja verkostotyö

Perhetyöstä on monia eri määritelmiä ja se on käsitteenä hyvin laaja. Voidaan-kin sanoa, että kaikki yhteiskunnan tuottama perheiden parissa tehtävä työ on perhetyötä. Perhetyötä voi tehdä poliisi, lääkäri, opettaja, lastentarhanopettaja, lähihoitaja, sairaanhoitaja, sosionomi, sosiaalityöntekijä, terapeutti, terveydenhoitaja, psykiatri tai diakoni. Tästä syystä sosiaali- ja terveysala on katsonut tärkeäksi määrittää perhetyö tarkemmin. Näin perhetyötä voitaisiin kehittää työmuotona sekä käyttää paremmin välineenä perheiden tukemisessa. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 26–27.)

Ennen varsinaista perhetyön alkamista perheillä on jo yhteistyötahoja, kuten neuvola, koulu ja päivähoito. Verkostotyö tukee perhettä jo olemassa olevien kontaktien kanssa. Varsinkin silloin, kun verkostotyö toimii avoimen keskustelun pohjalta, jossa perhe otetaan aktiivisesti osalliseksi keskusteluun mukaan. Näin perhe saa paremmat edellytykset muutosten aikaansaamiseen. Parhaimmillaan verkostojen tapaamiset tähtäävät siihen, että raja-aidat asiakkaiden ja eri palvelujärjestelmien välistä poistuvat. (Tulensalo & Ylä-Herranen 2009, 29–31.)

Perhetyö pitää sisällään perheiden tukemisen sekä perheen elämään vaikuttamisen erilaisten virallisten väliintulojen vaikutuksella. Näillä tarkoitetaan lastensuojelutyötä, perheterapiaa tai ennaltaehkäiseviä palveluja. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 12.) Perhetyön keskiössä on perheiden tarpeet, jotka voivat olla kehitys- ja kasvatuskysymykset, elinympäristön järjestäminen, vanhemmuuden tukeminen, perheen toimintakyvyn ja hyvinvoinnin lisääminen (Rönkkö & Rytönen 2010, 27). Eli perhetyö muotoutuu perheen tilanteen mukaan ja sen tehtävänä on aina tukea perhettä muutoksessa (Järvinen ym. 2012, 12).

Lea Rättyä sanoo perhetyön edellyttävän sitoutumista, kärsivällisyyttä ja ajan antamista. Hän myös kertoo muutoksien perheissä tapahtuvan hitaasti, näin ollen perheen hyvinvointi lisääntyy pitkällä aikavälillä. Perhetyössä myös verkostoituminen muiden perheen asioiden parissa työtä tekevien kanssa on hyödyksi ja näin voidaan tarjota koko perheelle sekä yksilöille perheessä riittävä apu. (Rättyä 2012, 105.)

Perhetyön nähdään syntyneen sosiaalivaltion arvoista. On nähty tarpeelliseksi huolehtia siitä, että jokainen voi kokea perusturvallisuutta sekä hyvinvointia. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27.)

3 PAASIKIVEN NUORISOKYLÄN SÄÄTIÖN LASTENKOTI

Vuonna 1940 Ensio Lehtonen perusti Kristillisten Orpokotien kannatusyhdistyksen. Aluksi lastenkoti perustettiin sotaorpoja varten Puistolaa ja nimettiin Päivöläksi. Toiminta aloitettiin 1.8.1940. Päivölässä toiminta jatkui sota-ajan alussa, mutta jatkosodan loppuvaiheissa lapset jouduttiin sijoittamaan muualle pommiuhan vuoksi ja Päivölä avattiin uudestaan vuonna 1945 uusin lapsin ja henkilökunnin. Puistolasta Päivölä muutti isompiin tiloihin Mäntsälän Purolaan. Purola vihittiin käyttöön 31.10.1948. Päivölä oli toimintansa alussa aina sijainnut väliaikaisissa tiloissa, mutta vuonna 1953 Ensio Lehtonen sai kuulla Keravan sosiaalityöntekijöiltä, että Kerava on ostanut presidentti Paasikiven maita alueella. Näin viritettiin ajatus lastenkodin muutosta Keravalle omiin tiloihin. Kristillisten orpokotien yhdistys osti vuonna 1954 Paasikiven tilan Keravan kauppala ja näin Päivölä muutti Keravalle pysyviin tiloihin. Nuorisokyläksi Päivölä laajentui vuonna 1959. (Aho 2000, 26, 29, 31, 35, 40, 44, 47.)

Lähtöjään Päivölän arvomaailma on pohjautunut kristillisiin arvoihin. Päivölän perustaja Ensio Lehtonen kirjoittaa vuosikertomuksessa vuonna 1946.

Päivölän ainoa tarkoitus ei ole olla kodittomien kotina. Se tahtoi kasvattaa haltuunsa uskotut pienokaiset kristillisessä hengessä ja johdattaa heidät elävään Jeesuksen tuntemiseen. Todellinen koti on Päivölä ollut kuluneena vuonna niin kuin ennenkin. Laitoshenkeä on kaikessa koetettu välttää. Oikean kodin lämpöä ja viihtyisyyttä on yritetty luoda. Nähdäksemme olemme siinä onnistuneetkin. Sen ovat tarkastajatkin todenneet. Mutta hengellisestä työstä emme osaa arviota tehdä. Uskomme kuitenkin, että heikkoudessa tehty kylvö on kerran hedelmän kantava. On laulettu Jeesuslauluja. Iltaisin pidetty yhteinen rukoushetki. Ja kun Ensio-setä tai joku muu puhuvainen ystävä on vierailut kodissa, on aina kokoonnuttu yhteiseen juhlahetkeen. Niin ovat nekin lapset oppineet laulamaan Jeesuksesta, jotka eivät kotiin tullessaan osanneet. (Aho 2000, 33.)

Tänä päivänä Paasikiven nuorisokylä nojaa edelleen vahvaan arvopohjaan. Arvoja ovat lähimmäisen rakkaus, suvaitsevaisuus sekä jokaisen kunnioittaminen omana persoonanaan. Paasikivessä tehdään työtä lämmöllä, hoidossa py-

ritään kiireettömyyteen ja kodinomaisuuteen. Siellä tehdään yhdessä kaikkia kodin askareita, kuten tavallisissakin kodeissa. (Paasikiven nuorisokylä i.a.)

Paasikiven nuorisokylä sijaitsee Keravalla kävelymatkan päästä keskustasta. Nuorisokylän alue on noin kolmen hehtaarin kokoinen. Tontilla on hyvät mahdollisuudet liikuntaan, kuten jalkapalloon, koripalloon, sählyyn, rullalautailuun tai potkulautailuun, ja talvisin alue on jäädytetty luistelukäyttöön. Sisäliikunnalle on sali, jossa pystyy pelaamaan esimerkiksi pingistä tai sählyä. Erilliset tilat löytyvät myös musiikkiharrastuksiin. (Paasikiven nuorisokylä i.a.)

Paasikiven nuorisokylällä on myös Rantakoti Tuusulan Rusutjärven rannalla, joka on ympärivuotisesti käytössä. Siellä on kolme erikokoista vapaa-ajan asuntoa. Ne sijaitsevat rauhallisella metsätontilla ja tarjoavat erilaisia mahdollisuuksia toimintaan, vapaa-ajanviettoon sekä virkistäytymiseen. (Paasikiven nuorisokylä i.a.)

Paasikiven nuorisokylän toiminta on vuosien varrella laajentunut, lasten ympärivuorokautisen hoidon ja kasvatuksen lisäksi tarjotaan avomuotoista perhetyötä, avoperhetyötä, lasten intervallijaksoja viikonloppuisin, päivä kuntoutusta, turvasumispalvelua ja jälkihuoltoa. (Paasikiven nuorisokylä i.a.)

Lasten ympärivuorokautinen hoito on tarkoitettu lapsille, jotka eivät syystä tai toisesta pysty asumaan kotona. Syinä voi olla käytöshäiriöt, psyykinen oireilu, päihteiden käyttö tai asosiaalinen käytös. Paasikivi tarjoaa tällöin turvallisen kasvu ympäristön ympärivuorokautisessa laitoshoidossa. Omahoitajamalli on käytössä ja sen avulla pyritään luottamukselliseen sekä terapeutukseen, kuntouttavaan hoitosuhteeseen. Toiminnan tavoitteilla pyritään:

helpottamaan lapsen oireilua ja asosiaalista käytöstä, synnyttämään lapsessa kyvyn kiintyä ja luottaa turvalliseen aikuiseseen, helpottamaan lapsen turvattomuutta, ohjaamaan lapsi löytämään omat voimavaransa sekä tukemaan lasta siten, että hän voi siirtyä turvalisin mielin vaihe vaiheelta kohti seuraavaa elämänvaihettaan. (Paasikiven nuorisokylä i.a.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus. Keräsimme tutkimukseen osallistuvilta teemahaastattelun keinoin tietoa haastateltavien kokemuksista ajastaan Paasikiven nuorisokylän säätiön lastenkodissa. Valitsimme kvalitatiivisen menetelmän haastateltavien pienen määrän sekä tutkimushaastattelun yksityiskohtaisten tiedonhankintamahdollisuuksien tähden. Määrällisellä tutkimuksella emme varmastikaan tulisi pääsemään niin syvälle tasolle osallistujien muistoihin, että aineistosta voisi johtaa merkittäviä tuloksia. Esimerkiksi kyselykaavaketutkimuksen vastaukset saisivat joko aikaan suuren joukon uusia kysymyksiä, joiden vastauksia olisi vaikea lähteä myöhemmin etsimään, tai vaihtoehtoisesti kyselykaavakkeesta tulisi yksityiskohtaisuudessaan niin laaja, että se saattaisi karkottaa osan vastaajista tutkimuksen ulkopuolelle. Yhteistyötahon kontaktit lastenkodin entisiin lapsiin olivat myös tutkimuksessa hyvin tärkeät, ja niitä ilman tutkimuksen tekeminen olisi ollut miltei mahdotonta. Säätiöön säilyneitä kontakteja on siten pieni määrä, että kvantitatiivisen kyselylomaketutkimuksen johtopäätökset eivät olisi mielekkäällä tavalla yleistettäviä.

Usein puhuttaessa kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen eroista päädytään erottelemaan tutkimusmenetelmät toisistaan sen perusteella, kummassa aineisto kerätään numeraalisessa muodossa ja kummassa ei. Kyseessä on hyvin karkea jako, joka ei oikeastaan kuvaa tutkimusmenetelmiä kovin tarkasti. Myös laadullista aineistoa voidaan tutkia numeraalisesti, jolloin edellinen jako tutkimusmenetelmien välillä ei enää toimikaan. Voi myös sanoa, että tarpeettoman selkeä erottelu saattaa olla tutkimuksen kannalta jopa haitallista. Kirjallisuudessa on menetelmän tarkasta määrittelyn puutteesta huolimatta ehdotettu, että laadullisella tutkimuksella olisi tiettyjä sille ominaisia piirteitä, kuten ”aineistonkeruumenetelmä, tutkittavien näkökulma, harkinnanvarainen tai teoreettinen otanta, aineiston laadullis-induktiivinen analyysi, hypoteesittomuus, tutkimuksen

tyylilaji ja tulosten esitystapa, tutkijan asema, ja narratiivisuus. (Eskola & Suoranta 1998, 13–15.)

Laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta on haastavaa määritellä yksiselitteisesti, sillä siitä puhuttaessa tarkoitetaan kokonaista joukkoa erilaisia tutkimuksen tekemisen tapoja. On myös sanottu, että kvalitatiiviselta tutkimukselta puuttuu varsinainen teoria (Metsämuuronen 2006, 83). Laadullisen tutkimuksen erityispiirteenä voidaan kuitenkin nähdä pieni tutkittavien joukko, joihin syvennyttään yksilöllisesti laadullisin tutkimusmenetelmin syvällisemmin kuin esimerkiksi tilastollisella tarkastelulla. Joukkojen tutkimisen sijasta tutkitaan ilmiön yksittäisiä osia, jolloin esimerkiksi kokemusten ja näkemysten käsittelyyn voidaan käyttää luontevammin aikaa pyrkien selittämään, ymmärtämään ja kuvaamaan niitä. (Kananen 2014, 18–20.)

4.2 Aineistonkeruumenetelmä

Tutkimuksessamme aineistonkeruumenetelmänä toimii nauhoitettava teema-haastattelu, jonka avulla pääsemme keräämään lastenkodin entisiltä lapsilta tähän mennessä tallentumatonta informaatiota heidän kokemuksistaan. Haastattelussa myös tutkittavien näkökulma pääsee esiin ja sitä pyritään erityisesti myös korostamaan. Vaikka tutkimuksessamme ei olekaan varsinaista havainnoivaa kenttätöön vaihetta emmekä pääse tarkastelemaan haastatteluissa esiin tulleita menneisyyden tilanteita, päästään haastattelussa välillisesti osallistumaan haastateltavien kokemusmaailmaan. Harkinnanvarainen otanta puolestaan määrittyy luontaisesti aiheemme puitteissa, ja pyrimme keräämään maltin rajoissa niin paljon laadukasta aineistoa kuin suinkin kuitenkin siten, että haastateltavien kokonaismäärä ei ylitä viittätoista henkilöä.

Yleisesti haastattelua voidaan pitää sellaisena laadullisen aineiston keruumenetelmänä, jossa haastateltava on tutkimuksen subjekti ja eräänlainen tarinanker-toja. Tutkija luo haastateltavalle ympäristön, jossa haastateltava on aktiivinen toimija, ja joka luo merkityksiä omalle tarinalleen. Vuorovaikutuksellisessa haastat-

telussa voi havainnoida ja tulkita myös ei-verbaalista kommunikaatiota. Haastattelutilanteessa voidaan myös tarvittaessa vapaammin pyrkiä syventämään haastattelun teemoja tarkentavilla kysymyksiä esittämällä tai etsiä perusteluja haastateltavan käsityksille mikäli hän ei niitä automaattisesti tuo ilmi. Keskusteleva ote haastatteluun voi myös olla edellytys mahdollisimman laajan aineiston keräämiselle, mikäli tutkimuksen kohdealueesta ei tiedetä paljoa tai voidaan olettaa, että vastaukset saattavat rönsyillä moniin suuntiin. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34–35.)

Teemahaastattelu tai puolistrukturoitu haastattelu sopii tutkimukseen hyvin siksi, sillä se antaa mahdollisuuden kerätä aineistoa ilmiöstä vapaammin kuin lomakehaastattelu, mutta järjestelmällisemmin kuin strukturoimaton haastattelu. Haastateltavat voivat vastata kysymyksiin vapaammin eikä heidän tarvitse valita valmiista vaihtoehdoista, mutta valmiiden kysymysten kautta haastattelua voidaan helpommin ohjata tutkimuksen mielenkiinnon kohteisiin. Tutkijan valmiiksi valitsemiin teemoihin keskittyessään se voi tuottaa aineistoa tarkemmin liittyen tutkimuskysymyksiin, mutta vapaampi vuorovaikutuksellisuus silti antaa tilaa haastateltavan itse luomilleen merkityksille. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.)

Kysymykset saivat alustavat suuntaviivat tapaamisessamme Paasikiven nuorisokylän erityistyöntekijän kanssa. Paasikiven Nuorisokylällä oli tarve saada tietoa, kuinka omahoitajamalli on vaikuttanut entisten lasten elämässä pärjäämiseen. Tämän jälkeen etsimme opinnäytetyöohjaajamme opastuksella kirjallisuudesta suuntaviivoja kysymyksiin. Päädyimme kirjallisuuskierroksen jälkeen kolmeen pääteemaan, jotka olivat ympäristö ja puitteet, verkosto, sekä henkilökunta ja ohjaus. Teemoista suurin painoarvo oli omahoitajuudella. Näihin päädyttyämme teimme yhteistyössä erityistyöntekijän kanssa lopullisen kysymyslomakkeen. Tämän jälkeen seminaarissa esitettiin, että vielä lopuksi kysyisimme tärkeimmät elämässä pärjäämistä tukeneet asiat Paasikiven nuorisokylän toiminnassa.

Haastateltavien määrä jäi lopulta kolmeen haastateltavaan. Olimme tapaamassa mahdollisia haastateltavia Paasikiven Nuorisokylän järjestämässä vanhojen

lasten ja nuorten tapaamisiltamassa. Sieltä saimme kahdentoista henkilön yhteystiedot. Näistä kaikki olivat innokkaita osallistumaan tutkimukseemme. Lähestyimme heitä sähköpostitse ja saimme sovituksi yhden haastattelun. Tämän jälkeen otimme yhteyttä tekstiviestillä ja saimme jälleen sovituksi yhden haastattelun. Tämän jälkeen kokeilimme vielä kerran lähestyä haastateltavia tekstiviestillä ja onnistuimme saamaan kolmannen haastateltavan.

Kaikki haastateltavat ovat aikuisia miehiä ja asuneet Paasikiven nuorisokylässä 1984–2009 välisenä aikana. Lupasimme haastateltaville anonymiteetin säilyvän koko tutkimuksen ajan tästä syystä emme paljasta heistä muuta kuin, että he kaikki olivat aikuisia miehiä. Opinnäytetyössämme heidän tunnistensa ovat henkilö 1, henkilö 2 ja henkilö 3.

4.3 Haastattelun toteutus

Ennen kuin lähdimme toteuttamaan haastatteluja, tutustuimme teemahaastattelusta löytyvään kirjallisuuteen ja teimme suunnitelman siitä, miten ja missä haastattelut pyrimme suorittamaan. Haastattelut tallennettiin puhelimeen ladattavalla nauhurisovelluksella. Koekäytimme nauhuria muutamassa eri paikassa, kuten koulun ruokalassa ja hiljaisessa luokahuoneessa. Totesimme, että jos on paljon ääniä ympärillä voivat äänet puuroutua ja äänitteestä on näin vaikea saada selkoa.

Haastattelun alussa kerrottiin haastateltaville, että vastaaminen kysymyksiin on vapaaehtoista. Kerroimme myös, että kysymyksiin ei tarvitse vastata mikäli kysymys tai tilanne tuntuu epämukavalta.

Haastateltavat saivat itse valita paikan, jossa haastattelu suoritetaan. Päädyimme tähän siksi, että esimerkiksi muiden muassa Eskola ja Vastamäki (2010, 29–30) sanovat tutun paikan luovan haastattelutilanteesta turvallisemman. Yksi haastateltavista valitsi paikaksi kahvilan. Kahvila oli haastateltavalle tuttu ja hän kertoi käyvänsä siellä usein, joko töihin mennessä tai sieltä palates-

sa. Onneksemme kahvilassa oli sillä hetkellä rauhallista ja vain yksi sana peittyi taustäänten alle. Kaksi haastateltavista valitsi haastattelupaikaksi oman kotinsa. Kodeissa tapahtuneissa haastatteluissa ei ollut kummassakaan tapauksessa äänitteen kanssa ongelmia.

Kodeissa tapahtuneet haastattelut olivat rauhallisempia ja ne kestivät ajallisesti pidempään. Keskustelua haastateltavan kanssa ohi aiheen tuli enemmän. Aluksi tosin haastattelijana tuntui jännittävältä mennä täysin vieraan ihmisen kotiin tuntematta häntä etukäteen ollenkaan. Molemmissa tapauksissa haastateltava esitteli kotinsa ensin ja sen jälkeen asetui tekemään haastattelua olohuoneeseen. Jälkikäteen oli hauska huomata, kuinka samanlaisesti kodeissa tapahtuneet haastattelut menivät vaikkakin kyseessä olivat erilaiset ihmiset.

Erään haastateltavan kanssa puhuimme pitkän tovin jo Paasikiven tapaamisillassa sekä välillämme oli ollut jo aktiivista sähköpostien vaihtoa sopiessamme haastatteluaikaa. Kyseinen haastateltava on myös ollut aktiivinen puhumaan näistä asioista muissakin viestimissä. Hän olikin selkeästi haastateltavista eniten jäsennellyt ja pohtinut kokemuksiaan. Muutamien kysymyksien kohdalla hän sanoi, ettei ole näiden asioiden vaikutuksia aikaisemmin pohtinut ja piti hyvänä sitä, että sai uusia näkökulmia ja ajatteluun eri lähtökohtia.

Haastattelun jälkeen juttelimme kaikkien haastateltavien kanssa siitä, miltä haastattelu tuntui ja minkälaisia tunteita muistelemisesta heräsi. Osasta haastateltavista huomasi, että asioita on käsitelty paljonkin. Kaikki haastateltavista pitivät haastattelua mielekkäänä ja vaikka haastatteluiden alussa heistä oli havaittavissa jännittämisen merkkejä niin haastattelun loppupuolella keskusteluissa he olivat rauhallisen oloisia.

Ensimmäisen haastattelun jälkeen noin tunnin kuluttua haastattelusta alkoi mieleen tulvimaan tarkentavia kysymyksiä haastatteluun liittyen. Olisiko johtunut jännityksestä vai kokemattomuudesta, ettei haastattelun aikana vielä niitä kysymyksiä niin paljon herännyt? Toisen ja kolmannen haastattelun jälkeen ei näitä kysymyksiä herännyt yhtä paljon.

4.4 Aineiston analysointi

Aineiston analyysissä tarkoituksena on tehdä tutkittava ilmiö käsitteelliseksi. Analyysissä käydään aineisto systemaattisesti läpi niin, että saadaan tutkimusongelmaan liittyvä tieto talteen. Tarkoitus analyysissä on saada aineistossa hajallaan oleva tieto tiivistettyä niin, että ilmiö saa käsitteellisen muodon ja tutkimuskysymyksiin on mahdollista vastata. Ennen analysointia aineisto pitää saada analysoitavaan muotoon. Esimerkiksi nauhoitettu haastattelu kirjoitetaan luettavaan muotoon. Aineiston ollessa luettavissa sitä on mahdollista analysoida. (Eskola & Suoranta 1998,151.) Valitsimme litterointitavaksi Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 138) mainitseman valikoidun tavan eli kirjoitimme sanasta sanaan vain haastateltavien osuudet nauhalta.

Haastatteluaineistoa kertyi nauhalle 68 minuuttia ja kirjoitettuna sitä oli 16 sivua. Litterointi tehtiin siis vain haastateltavien osalta sanatarkasti ja haastattelijoiden osalta kirjoitettiin vain poikkeamat kysymyslomakkeesta. Litterointi oli haasteellista sekä aikaa vievää. Aineiston analysointiin siirryttiin litteroinnin jälkeen ja siinä käytettiin menetelmänä teemoittelua.

Aineiston analysoinnissa noudatimme Hirsjärven & Hurmeen (2008, 143) ohjeistusta, ja luimme aineiston läpi useaan otteeseen kokonaisuudessaan. Huomasimme aineiston noudattelevan teemahaastattelurunkoa. Rupesimme keräämään aineistosta osia, jotka kuuluivat selkeästi näiden teemojen alle.

Tutkimuskysymykseen liittyen meillä oli kolme pääteemaa ympäristö ja puitteet, verkosto, sekä henkilökunta ja ohjaus. Näiden kolmen pääteeman alle aineistosta nousi yksitoista alateemaa, jotka olivat perustarpeista huolehtiminen ja toimintamahdollisuudet, päivittäiset toiminnot, arjenhallinta, yhteiset lomamatkat, ystävyysuhteet muihin lapsiin, rajojen asettaminen ja niiden vaikutukset, ohjaajien merkitys kasvussa aikuiseksi ja heidän vaikutukset myöhempään elämään, omahoitaja, yhteydenpito biologiseen perheeseen, yhteydenpito kouluun ja sosiaalityöntekijöihin sekä tärkeimmät pärjäämistä tukeneet asiat Paasikiven nuorisokylän toiminnassa.

Aineisto noudatti pääsääntöisesti teemahaastattelurunkoa. Poikkeavuutta rungosta esiintyi ja haastateltavat palasivat aikaisempiin kysymyksiin myöhemässä vaiheessa haastattelua sekä vastasivat aikaisemmissa kysymyksissä tuleviin kysymyksiin. Tämä sallittiin haastattelutilanteessa ja haastateltavilta tuli-kin paljon vastauksia spontaanisti kysymyksiin, mitä ei oltu vielä siis edes esitetty. Näissä tapauksissa esitettiin tarpeen mukaan tarkentavia kysymyksiä haastateltaville.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Lähtökohtanamme oli selvittää, minkälaiset toimintatavat Paasikiven nuorisokylän toiminnassa tukevat lasten ja nuorten kasvua aikuisuuteen, sekä sitä, miten ne ovat vaikuttaneet myöhemmin heidän pärjäämiseensä elämässä. Haastateltavat ovat olleet Paasikiven nuorisokylässä eri aikoina ja eri pituisia ajanjaksoja. Haastattelun alussa haastateltavat saivat itse määritellä, mitä heidän mielestään tarkoittaa elämässä pärjääminen.

Varmaan se, että on itse tyytyväinen siihen että mitä tekee, et on ne tarpeet mitä kaikilla on varmaan se et on vähän rahaa ja kaikki menee suht painollaan se on ainakin mulle ihan riittävää ja pärjää. (Henkilö 1.)

Oma perhe, ja tota hyvä terveys, siinäpä ne sitten oli tärkeimmät. (Henkilö 2.)

No elämässä pärjääminen ei välttämättä sitä oo tota mitä monet tai mitä itekki ajattelit et se ois semmosta materiaalista pärjäämistä. Ei niinkään sitä mutta. Kyl se on niinku sitä, että on niinku perhe, ystäviä ja tällee näin. Se ihmisten kanssa oleminen on kyllä tärkeempää. (Henkilö 3.)

5.1 Perustarpeista huolehtiminen ja toimintamahdollisuudet

Haastateltavat kokivat Paasikiven nuorisokylän ympäristön hyväksi kasvamisen kannalta. Erityistä kiitosta saivat liikuntamahdollisuudet niin sisällä kuin ulkonaakin. Myös alue koettiin riittävän iso kokoisena, sekä ympäristö ja alue sellaiseen antoi nuorille mahdollisuuden oppia arjen askareita.

Siis alueenahan se oli tosi kiva, et siinä oli sitä metsää ja luontoo ja kivat pihat ja muuta ja mä muistan et omena puita oli sillo ku olin nuorempi oli tosi paljon niit omenapuita (Henkilö 2).

Se mikä siel oli hyvä ni se iso tila, ei tarvii miettii mihin menee heittää koripalloo ei tarvii mennä hirveen kauas. Se mahdollisti asioita. (Henkilö 1.)

Kyllä, koska siellä pysty ajaa ruuhoo kesäsin ja tehdä töitä perjaat-
tees, voit korjata aita halutessas, voit haravoida tämmösii hommii,
ja siitä viel maksettiin palkkaaki (Henkilö 2).

Oma seiväs ratakin oli siellä, et hyppäsin seivästä siellä takapihalla.
Puruja hain sieltä purupaikasta ja sit siel johtaja hommas mulle ri-
mat ja seipäät. Harrastin kaikkee ja olihan siel toi jumppasalikin.
(Henkilö 3.)

Liikunnan ja harrastusten vaikutusten omaan elämäänsä haastateltavat kokivat
olleen merkittäviä. Haastateltavien mielestä Paasikivessä tuettiin hyvin harras-
tuksia ja käytännössä kaikkea pystyi harrastamaan. Harrastukset toivat muun
muassa elämään pakoa arjesta ja pitkäaikaisia ystäviä.

On mulle urheilu ollu tärkeä aina se oli mulle myös semmonen pako
keino siitä lastenkodin elämästä, jos viikonloppusin menin potkii
palloa siel. On se vielä pelaan ja valmennan kyl se on tosi tärkeätä.
(Henkilö 1.)

On ollut, että ku pelasin sitä jääkiekkoo. Me sit myöhemmin perus-
tettiin kaukalopallo joukkuekin ja muutamii oli paasikiven nuorisky-
län kavereitakin. Ja nyt mä pelaan vielä salibandyakin, kyl siitä on
ollut apuu, että oon harrastanut. On ollu semmosta sosiaalist tu-
keeki. (Henkilö 3.)

Päivittäisten tarpeiden eli vaatetuksen, rahan, ruuan ja hygienian suhteen kaikki
haastateltavat olivat samaa mieltä siitä, että tarpeet tulivat hyvin täytetyiksi. Ra-
han suhteen tosin koettiin eroa perheessä elämiseen.

Et meil oli siel sauna ja ei mulla oo jäänyt ruuista mitää moitittavaa
(Henkilö 3).

Raha nyt noin muuten onhan siinä se ero tietysti, että jos sä oot
perheessä tai tommoses nuorisokodissa ni sä et pysty sillä tavalla,
että jos sulla on joku isompi juttu tai jotain muuta mitä sä halusit ni
ne on tavallaan mahottomuusi. (Henkilö 3.)

Erittäin hyvin, omat vaaterahat, virkistys rahat, harrastuksia sai har-
rastaa miten itte halus (Henkilö 2).

Elämänhallintaan ja elämässä pärjäämisen kokemukseen vaikuttavat elämän-
taidot. Arjenhallinnan kokemusta vahvistavia taitoja opitaan sosiaalisessa kas-
vuympäristössä (Kuokkanen 2011, 110). Arjenhallintaan liittyvien asioiden op-

pimiseen liittyvät seikat jakoivat mielipiteitä haastateltavien kesken. Arjenhallinnalliset asiat myös koettiin sellaisiksi, että elämä opettaa.

Mut kyl ne vähän kantapään kautta, kyl ne oppii sit elämässä. Kokkailtiin siellä ja siinä sitte opittii ei meitä tarvinnu sillai opettaa. (Henkilö 3.)

Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että ohjaus arjenhallintaan liittyvissä asioissa olisi saanut olla enemmän perusteluja.

Ainoostaan omahoitaja sai ymmärtää asiat erilailla et, ton takii hän pyytää sua siivoamaan oman huoneen, jos tekisit tän näin ni se ei enää tuu huutaa sulle. Sellaset on jääny kyll mieleen, mut ne siivomiset ja ne ni on vaan ärsyttäny mua enemmän. (Henkilö 1.)

Pääosin haastateltavat kokivat hyvänä asiana, että olivat Paasikivessä joutuneet oppimaan kodinhoitoon liittyviä asioita. Haastateltavat kertoivat sen helpottaneen elämää siinä vaiheessa, kun tuli aika siirtyä omaan kotiin.

Muiden lasten kanssa muodostuneet ystävyyssuhteet lastenkotiaikana, ovat olleet elämässä pärjäämistä tukevia lastenkotiajan jälkeen. Kun ikää on tullut lisää on pystynyt eri tavalla käsittelemään ja jakamaan asioita samankaltaisen taustan omaavien kanssa.

Emmä tiä sillon ku siellä oli ni niist tuli semmosii, ei varmaan siellä mut sit jälkeen päin niist tuli semmosii et oli hätä tai ku nähtiin ni vähän puhuttiin ai vitsi ku siihen aikaa oli tommosta ja kahen kolmen kans viel puhutaa. Sillee hyvii ystävii, et pystyy näin jälkeen päin jakaa. Ei sillon varmaan viel osannu ku oli nii jangsteri. (Henkilö 1.)

5.2 Rajojen asettaminen

Kasvattajan tulisi pyrkiä kasvattamaan lapsi aikuisuuteen siten, että yksilö olisi kykenevä itse tekemään päätöksiä ja valitsemaan oikean ja väärän väliltä oikean. Mitä kehittyneemmäksi lapsi tulee, sitä tärkeämpää on perustelu. (Puolimat-

ka 2000, 255–258.) Tähän päästään Puolimatkan mukaan ohjaavalla auktoriteetillä, joka perustelee ja keskustelee lapsen kanssa säännöistä sekä rajoista.

Rajojen koettiin näin jälkeensä olleen hyviä ja tarpeellisia, toisaalta osa oli kokenut epäoikeudenmukaisuutta ja toivonut, että rajoissa otettaisiin huomioon myös lasten henkilökohtaiset erot. Omalla käytöksellä ei koettu olevan merkitystä sääntöihin ja toivottiin, että rajat ja säännöt olisivat yksilöllisempiä.

Pitäs enemmän aa vastuuttaa. Mä tunsin vääryyttä ku joku joka oli samanikänen ku minä ja hölmöilee koko ajan ja mä taas tein hyvin asioita ni hän tulee samaan aikaa kun minä. Vähän niinku, et nyt ku sä oot hoitanu koulus hyvin ni voit tulla puol tuntii myöhemmin, siin ois voinu olla enemmän pelisilmää. (Henkilö 1.)

Ei se auta se liian tiukka se kuri tai sellane tota vaa sitä vihaa vaan tärkeätä on saada eka se hyvä suhde ja sitä kautta voi sit niitä rajojakin antaa enemmän, mut eka pitää olla se suhde (Henkilö 3).

Kyllä kyllä, tai eihän ne sillon tuntunut ollenkaan (oikeudenmukaisilta), mutta kyllä ne nyt ainakin kyllä sitä nyt on ruvennu miettimään, et ne oli ihan asiaankuuluvat. Kyyllä mä olen ainakin sitä mieltä, et oon hyötynyt niistä paljonkin. No esimerkiksi en oo enää niin villi kun nuorena. (Henkilö 2.)

Enemmän ois pitänyt keskustella siitä, et MIKS syy ja seuraus. Mitä varten sä tuut aikasemmin ja tälle. Mun mielestä se keskustelu on tosi tärkeä ihmissuhteissa. Jos jonkun rankkarin antaa tai mitä vaan ni perustellaa se. Ettei nuori kelaa, et mä oon vaan hullu ja joudun omaa huoneeseen. (Henkilö 1.)

5.3 Ohjaajien merkitys

Ohjaajien läsnäolo nousi merkittäväksi asiaksi niin positiivisessa kuin negatiivisessakin mielessä. Kaikki haastateltavat kertoivat kokemuksista, jolloin ohjaaja oli ollut heidän mielestään läsnä sekä huomionnut heidät. Kokemus siitä, että ohjaaja oli ollut läsnä ja huomionnut heidät nousi kaikilla tärkeimmäksi asiaksi niistä, mitä he ovat Paasikiven nuorisokylältä saaneet tueksi myöhempään elämään.

No sillei et rupes luottaa aikuisiin, okei et tää(ohjaaja) on täällä sen takii et mä voin hyvin. Ja rupes uskoo siihen et kaikki on samanlaisia ja aikuinen on täällä mua varten ja ottaa mut huomioon. Kylhän se loppupeleis ku ite koin et kaikki on ihan surkeet, ja ei mitään. Se oli mulle iso asia kun aikuinen oli siel oikeesti. On sil iso vaikutus mun elämään. (Henkilö 1.)

Kokemuksia oli myös siitä, että ohjaajien olisi pitänyt olla enemmän läsnä ja huomioida lapset paremmin.

Mä koin sillee, et ois voinu vähän paremmin tehdä. Ku mä täytin 18 ja muutin semmosee mikä siin vieres oli tukiasunto. Meni aika huonosti tuli nivusvamma ja aloin polttaa kannabista nii törkeesti. Ja kukaa ei huomannu sitä ja mä ramppasin siel, et saaks mä jotai syötävää eikä kukaa huomannu sitä, se oli mulle niinku viesti, et mähän niinku huudan niinku apuu ja kukaan ei huomaa sitä. (Henkilö 1.)

Ohjaajien vuorovaikutuksessa koettiin tärkeänä se, että he innostivat, kuuntelivat, tekivät lasten kanssa yhdessä asioita sekä perustelivat asiansa.

Kyl se vaikutti sillee, et sai sitä huomioo ja ja. Jos oli joku tommonen, et päästiin vaik elokuvii, kerran käytii sitä E.T:tä kattoo ja syötii mentii sitte carollssii kyl se on jääny mieleen. On se ollu sillee mukava juttu. (Henkilö 3.)

Jos joku oli läsnä se tuli sinne ja nyt mennää tehdään mennää pelaa futista, emmä jaksa "noni mennää ny mennää" tavallaa se et osallistuttaa, et mennään ja tehdää, tuli semmonen et mennää sitte. Aina semmonen et miten meni päivä semmonen pieni juttu, yleensä ne oli miehii, jotka onkse sit nii pitkä kuilu et vaa mies voi miehelle sanoo et mitä kuuluu siis vilpittömästi. Se oli mulle semmonen piriste päivään. (Henkilö 1.)

5.4 Omahoitaja

Kahden haastateltavan lastenkoti aikana oli käytössä omahoitaja malli, yksi haastateltavista ei muista, oliko malli käytössä. Heidän mielestään omahoitajalla oli positiivinen vaikutus elämään lastenkoti aikana, sekä elämässä pärjäämiseen myöhemmässä elämän vaiheessa.

No sanotaan nyt rakentavasti, että hän niinku autto mut elämän alkuun periaatteessa (Henkilö 2).

Omahoitajan ja lapsen välinen vuorovaikutussuhde koettiin tärkeänä. Haastateltavat kertoivat omahoitajan välisellä vuorovaikutussuhteella olleen elämönhallintaa tukeva ja kasvattava vaikutus. Avoimen vuorovaikutuksen vaikutuksen koettiin myös auttavan nuorta puhumaan avoimemmin.

Törkeen hyvää tosi semmosta avointa, mä uskon et jos aikuinen avaa vähän ittestään jotain ni nuorenkin on helppo antaa takas. Tavallaan tulla vähän vastaan ei ikinä mitään ongelmii. Et meil oli omahoitajan kanssa erittäin lämpimät välit, mä pystyin niinku puhuu sille kaiken ihan suoraan kaikista jutuista. (Henkilö 1.)

Syvämmän suhteen saaminen omahoitajaan vaikutti lastenkotiaikana yhden haastateltavan käytökseen myönteisesti. Haastateltava koki, että se vaikutti myös arjen viihtyvyyteen lastenkodeissa.

Sillon ku oli omahoitaja paikalla ni tuntu niiku vähän et jes. Ei tarvii kuulla sitä samaa kitinää tavallaa voi oikeesti olla vähän rennommin. Oppi kunnioittaa tavallaa semmosii ihmisii tietsä ei tarvii suuttuttaa sellasii ihmisii jotka on sulle hyvii. Ite ainakin oppi ettei halua loukata kun hän on täällä tänään. (Henkilö 1.)

Omahoitajasta erossa olo ja hoitosuhteen päättyminen koettiin vaikeana ja raskeana.

Kyl jos oli pitkää lomal ni se kyl rupes näky. Rupes oireilee ja ku ei ollu ketää kelle puhuu, jos oli semmonen juttu minkä hän pysty handlaa nii nii kelle mä uskallan mennä sanoo. Sit ku ei pysty sit rupee oireilee, kyl se näky kyl mä oon sitä mieltä se vaa jos on veeke ni sit yritti ettii semmosta korviketta jos ei niitäkään ollu ni saatto mennä viikko ihan vihkoo. (Henkilö 1.)

Omahoitaja vaihto työpaikkaa, kyl siin oli et miks miks teiks mä jotai väärin, oonks mä se syy miks se lähti. Sano mulle et et oo. Sillon oli vähä semmonen, et mitä mä oon tehny. Eiks se haluukaa olla mun kans. Kyl mä nyt sanon et mä olin sillo jo niin vanha itsenäisyyden partaalla. Nii nii mikä toki oli hyvä ni se oli mies, se ymmärs mun maailmaa. Se helpotti sitä, toki sillon oli et mitä hitsii täs käy ku taas vaihtuu aikuinen. (Henkilö 1.)

No kyl se oli aika surullista ku piti jättää se kylä, kyllä sinne jäi osa minua. Et kyl sitä tuli oltua siellä aika kauan. Mä muutin paasiki-

veen 14-15 vuotiaana ja lähin joskus oisko ollu kaksykt vuotiaana. Kyl sinne jäi aikamoinen pala. (Henkilö 2.)

5.5 Yhteydenpito biologiseen perheeseen

Haastateltavilla kaikilla on erilaiset perhetaustat ja heistä jokainen koki eri tavalla yhteydenpidon ja sen merkityksen. Yhden mielestä yhteydenpito oli hyvästä, toisen mielestä vähäinen yhteydenpito oli hyväksi ja kolmannella ei ollut yhteydenpitoa lainkaan.

Ei ollut että, siis isää mä en tienny, mä sit vast kuulin myöhemmin sen ja se on kuolluki jo. Ja äiti on tota aina ollu sairaalassa tota laitoksissa silloin ei oo ollu mitää sit aikuisena mä oon käyny kattoo sitä. (Henkilö 3.)

Nyt täytyy kyllä raa'asti sanoo, että semmonen 40 %, vaikka se tuntuu aika raa'alta sanoo ni ei kauheen lämpimät välit silloin ollut äitiin ja isään. Vähän tuli sillee tukka nuottaa niiden kans. Sillein ku sai vähän hengitystaukoo niistä ni sai taas perehtyä paasikiveen enemmän. Sillein et sai elää omaa elämäänsä, ettei kukaa ollu sillai komentelemassa koko ajan. (Henkilö 2.)

Kyl mä pidin suht. Kävin silloin tällön himas. Kyl se yhteydenpito mitä me pidettii. Ni tavallaan palauttaa hetkeks siihen maailmaan mihin sun ns pitäis kuulua. Et on äiti ja. Puhelimes moi äiti ja mä oon taas sama velli housu siel äidin (häiriö). Mun ajatukset ainaki vie hetkeks pois sieltä lastenkodista. Hyvä kysymys en oo edes miettiny tota, en tiä mitä vaikuttaa jos ei pidä yhteyttä. Sinäänsä hyvi et piti ni ku sanoin ni saa vähän pään auki ja pääse veke siit maailmasta. (Henkilö 1.)

5.6 Yhteydenpito kouluun ja sosiaalityöntekijöihin.

Yhteistyöstä sosiaalityöntekijöihin ja kouluun haastateltavien kokemukset erosivat paljon toisistaan. Yhdellä on tästä yhteydenpidosta jäänyt huonoja kokemuksia. Yhdellä ei ollut asioista mitään tietoa ja yhden mielestä yhteydenpito koulun ja sosiaalityöntekijän kanssa oli erittäin toimivaa.

Aika laimeeta. Koulusta soitettiin lastenkotiin silloin ku ei ollu koulussa. Mä rupesin vasta ysillä lintsalle, jos mä muuten olin tosi hy-

vin. Emmä tiä emmä nähny mun sossuu emmä ees tiä kuka se oli. Aika nollaa. Tavallaan niinku jälkihuollon kautta mua harmittaa se just niinku, mä olin muuttamassa pois. Tappelin itteni veke sielt viikos kun täytin kaheksantoista. Se jälkihuollon täti sossu ihminen ei tiennyt musta mitää, tavallaa et miten se viesti kulkee siin välissä se oli mun mielestä ihan ala-arvosta. (Henkilö 1.)

Se oli toimivaa erittäin (Henkilö 2).

Nooh en öö en mä tiä mitään niitten yhteistyöstä (Henkilö 3).

5.7 Tärkeimmät pärjäämistä tukeneet asiat

Tärkeimpinä asioina haastateltavat kokivat hoitajat, jotka olivat läsnä, kaverit, elämäntaitojen oppimisen sekä harrastusmahdollisuudet.

No ainakin tulee mieleen se harrastus mahdollisuus. No tietenkin se henkilökunta omahoitajat ja ne ketkä olis siell PAIKALLA. Ne ketkä kohtas se on jäänyt elämäni. Nyt ku mä mietin, et sielt on moni vaihtunu emmä enää siel käy, alkuun kävin usein siel ku oli niitä ihmisii ketä mä halusin nähän. (Henkilö 1.)

Ohhoi mitäköhän mä nyt sulle sanoisin tohon ööh. Asunto, että sai asua siellä ja tehdä töitä, käydä koulua, valmistua ammattiin jaa rahan käyttöön, sosiaaliset kanssakäymiset kaikki tämmöset, kaikki tämmönen piti niinku oppia siellä, ethän sä muuten ois pärjänny siel. Koska hoitajista piti irrottautua, sun piti elää ihan itsenäisesti, opetella sitä niinku. (Henkilö 2.)

No kyl se varmaan on just se, se välittäminen ja kaverit. Kaverit et oli tietysti oli niin paljon hyvii kavereit sit, tavallaan se aikasempi vaihe oli paljon vaikeempaa, et sitä oli vielä vaikeemmissa paikoissa. et sit ku sinne tuli ni oli paljon hyvii kavereita se oli tavallaa mulle parempi ku mitä aikaisemmin oli ollu. (Henkilö 3.)

6 POHDINTA

6.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksemme aineisto kerättiin Paasikiven nuorisokylässä sijoituksessa olleilta henkilöiltä. Tutkimuslupaa kysyttiin nuorisokylän johtajalta, eikä sitä tarvittu. Haastatteluissa mukana olleille selvitettiin haastattelukirjeessä, ensitapaamisella ja vielä haastattelun aluksi, että osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista, he eivät ole tunnistettavissa tutkimuksesta sekä kaikki haastatteluista kertynyt materiaali tuhotaan tutkimuksen valmistuttua. Haastattelun alussa vielä muistutimme, että jos joihinkin kysymyksiin ei halua vastata niin ei tarvitse, ja että haastattelu voidaan keskeyttää haastateltavan näin pyytäessä.

Laadullisessa tutkimuksessa pitää huomioida se, että haastateltava saatetaan haastateltavien pienen määrän johdosta tunnistaa. Erityisesti pitäisi huolehtia, ettei haastateltavan lähiympäristö tunnista tutkittavia (Vehviläinen-Julkunen 2006, 28). Työssämme tämä toteutuu, mutta kuitenkin jokainen haastateltavista sanoi, ettei heitä häiritse vaikka heidät tunnistettaisiin.

Tutkimusta tehdessä tulee myös huomioida, ettei haastateltavia vahingoiteta psyykkisesti, sosiaalisesti tai fyysisesti. Julkaistut tulokset eivät saa paljastaa osallistujista mitään sellaista mikä voisi aiheuttaa hankaluuksia osallistujalle. (Vehviläinen-Julkunen 2006, 26,27,31)

Tutkimuskysymyksemme nousi Paasikiven nuorisokylän toiveesta saada tietoa siitä, mitkä tekijät heidän toiminnassaan edesauttaa heiltä pois kasvaneita pärjäämään elämässä. Etiikan näkökulmasta on punnittava tutkimuksesta koituvia haittoja ja hyötyjä, saatavan hyödyn on oltava suurempi kuin haittojen. (Vehviläinen-Julkunen 2006, 27.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioimiseksi ei ole tehty yhtä selkeitä mittareita kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa

on tarkoituksena kuvata jokin ilmiö monipuolisesti, mutta se ei pyri toistettavuuteen tai yleistettävyyteen. Olennainen luotettavuuden kriteeri on se, että tutkija pystyy perustelemaan tekstinsä niin, että se vakuuttaa lukijansa. (Nieminen 2006, 215, 220)

Tutkimuksen luotettavuudella eli objektiivisuudella tarkoitetaan muun muassa sitä, ettei tutkija anna omien arvostuksien, asenteiden tai mielipiteiden vaikuttaa tutkimukseen tai tutkimustuloksiin. Objektiivisuus tarkoittaa sitä, että tutkija toimii puolueettomana tarkkailijana suhteessa tutkimuskohteeseen (Eskola & Suoranta 1998, 17). Kuitenkin Eskolan ja Suorannan mielestä näin toimiminen ei ole välttämättä mielekästä, eikä myöskään täysin mahdollista, sillä tutkimusta niin kuin kaikkea muutakin toimintaa ohjaavat arvot ja käsitykset todellisuudesta. Tästä syystä objektiivisuuden kannalta on tärkeää tunnistaa ja tuoda esiin oma subjektiivisuus (Eskola & Suoranta 1998, 17).

Aineiston valinnassa tulee noudattaa tarkoituksenmukaisuuden periaatetta, eli aineisto pitää kerätä sieltä, missä tutkimuksessa oleva ilmiö esiintyy (Nieminen 2006, 216). Aineiston luotettavuuden kannalta on myös tärkeää se milloin tutkittava tapahtuma on tapahtunut haastateltavan elämässä (Nieminen 2006, 217). Tapahtuma on saattanut ajan kuluessa muuttua erilaiseksi ja saanut erinäkökulmia. Varsinkin, jos siitä on keskusteltu useampaan otteeseen eri henkilöiden kanssa. Aikaviivettä on yleensä miltei mahdotonta poistaa (Nieminen 2006, 217). Ajattelimme, ettei työssämme synny aikaviiveen vuoksi luotettavuusongelmaa. Lastenkodissa toimintatavat kuitenkin on vuosien saatossa muuttuneet, mutta esimerkiksi omahoitajamalli on ollut käytössä kaikkien haastateltavien aikana.

Haastatteleamalla kerättävässä aineistossa tulee olla tarkkana, etteivät haastattelussa olevat kysymykset ole liian niukkia tai laajoja. Liian laajat teemat voivat karruttaa liikaa aineistoa, josta joudutaan jättämään paljon pois. Niukat kysymykset taas johtavat siihen, ettei välttämättä tutkittavan näkemys ilmiöstä pääse näkyviin, joka on kuitenkin yksi laadullisen tutkimuksen tavoitteista. Tulee siis huolehtia siitä, ettei kysymykset ole vain tutkijan mielestä olennaisia. (Nieminen 2006, 217.) Pyrimme luomaan monipuolisen haastattelurungon. Laadimme

haastattelukysymykset yhteistyössä Paasikiven nuorisokylän erityistyöntekijän kanssa sekä saimme arvokasta apua niihin ohjaajiltamme ja seminaariimme osallistuneilta. Kysymykset ovat näkyvissä liitteenä työn lopussa. Osa kysymyksistä ei tuottanut niinkään paljoa aineistoa, toiset taas huomattavasti enemmän. Vähäisestä tutkijan kokemusta johtuen emme olleet haastattelutilanteessa ehkä tarpeeksi rohkeita esittämään lisäkysymyksiä aiheista, joihin ei tullut niin paljon haastateltavilta itseltään asiaa.

Analysointivaiheessa pyrimme saamaan kuuluville haastateltavien näkemykset ja löytämään teemat aineistosta, sekä minimoimaan omat vaikutuksemme aiheeseen. Teemojen tulisi nousta itse aineistosta sillä tavoin, että tutkijan ennakkokäsitykset eivät vaikuttaisi niihin. (Nieminen 2006, 219.)

6.2 Johtopäätökset

Kaikki haastateltavat saivat haastattelun aluksi määritellä, mitä heidän mielestään elämässä pärjääminen tarkoittaa. Kaikki haastateltavat myös kokivat pärjäävänsä elämässä. Vastauksista voi tulkita, että haastateltavat olivat lähtökohteisesti karsiutuneet harkinnanvaraisen otannan kautta edustamaan sellaista entisten lastenkotilasten ryhmää, joiden elämä oli muodostunut jossain määrin positiiviseksi.

Paasikiven nuorisokylässä vietetyn ajan haastateltavat kertoivat vaikuttaneen heidän elämäänsä merkittävästi. Haastateltavien kokemusten perusteella voidaan sanoa, että hoitajan ja varsinkin omahoitajan läsnäolon taso antaa mahdollisuuden elämässä pärjäämiseen. Omahoitajan läsnäolo ja läheisyyden taso vaikutti haluun oppia erilaisia arjenhallinnallisia asioita. Omahoitajan merkitys on suuri haastattelujen perusteella, sillä hän toimii pääasiallisena kasvattajana. Omahoitaja opettaa elämässä tarvittavat perustaidot kuten siivouksen, hygienian, ruuanlaiton, rahankäytön, sosiaalisen vuorovaikuttamisen sekä toimii siinä ohessa tavallisen elämän peilinä lapselle tai nuorelle.

Haastatelluilla on myös kokemuksia siitä, kun suhde hoitajaan on ongelmallinen. Silloin lapsen tai nuoren elämä laitoksessa käy tukalaksi ja elämän perusasioiden oppimisesta tulee merkityksetöntä. Lapsi tai nuori ei ymmärrä tekemisen syitä ja perusteluja, ja sen sijaan tulee kokemus, ettei häntä kohdella oikeudenmukaisesti. Tämä johtuu riittämättömästä vuorovaikutussuhteesta omahoitajan ja lapsen tai nuoren välillä. Elämässä pärjäämisen kokemus syntyy arjessa tarvittavien taitojen oppimisesta.

Omahoitajuuden lisäksi haastatteluista käy ilmi harrastusten mahdollistamisen nuorelle tai lapselle vaikuttaneen myös aikuisiällä haastateltavien hyvinvointiin ja osallisuuden kokemiseen. Harrastusten parista tulleet ihmissuhteet ovat säilyneet kuten myös itse harrastukset.

Kaverit lastenkodissa ovat olleet tärkeitä lastenkotiaikana, mutta myös aikuisiällä. Heidän kanssaan on voinut jakaa kokemuksiaan sekä käsitellä ja jäsentää omaa menneisyyttään.

Vaikka tavoitteenamme oli lähinnä selvittää toimivia käytäntöjä, niin huonommin toimivia käytäntöjä tuli myös esille. Yhtenä verkostotyön näkymättömyys lapselle tai nuorelle, sekä toisena jo yllä mainittu omahoitajan ja lapsen tai nuoren välisen vuorovaikutussuhteen toimimattomuus. Yhdelle haastateltavista verkostotyö kuitenkin oli näkyvää ja kokemukset olivat todella negatiivisia työn koetun olemattomuuden tähden. Muilla haastateltavilla kysymys ei tuottanut oikeastaan mitään kommentteja. Verkostotyö haastateltavien aikana ei ole ainakaan haastateltavien mielestä merkittävästi vaikuttanut positiivisesti heidän elämässä pärjäämiseen ja yhden kohdalla lähinnä aiheuttanut päinvastaista.

Kaiken kaikkiaan haastateltavat olivat tyytyväisiä aikaansa Paasikiven nuorisokylässä ja yksi koki kylän antaneen hänelle mahdollisuuden kunnon elämään. Haastateltavat puhuivat hyvistä muistoista todella lämpimästi ja kaikkiin näistä lämpimistä muistoista liittyi joko läheinen omahoitaja tai läheinen ystävä.

6.3 Tulosten pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä kokemustietoa lastenkotilasten ajasta lastenkodissa ja sen yhteydestä myöhempään elämässä pärjäämiseen. Lähtökohtaisesti työskentely alkoi hyvin, sillä monilla Paasikiven Nuorisokylän Säätiön entisillä lapsilla oli aktiiviset suhteet Säätiön toimintaan entisille lapsille järjestettyjen tapahtumien kautta. Tavatessamme tulevia haastateltavia opinnäytetyömme aihetta esiteltäessä näimme, etteivät he olleet lainkaan stereotyyppisiä, epäonnistuneina koettuja entisiä laitoslapsia, vaan päinvastoin kuin ketä tahansa tavallisia ihmisiä.

Ongelmalliseksi opinnäytetyön toteuttamisen suhteen osoittautui lopullinen haastateltavien määrä, sillä alkuperäisestä kahdestatoista henkilöstä saimme sovittua vain kolmen kanssa haastattelun. Aineiston suppeudesta huolimatta koemme, että onnistuimme syventymään näiden haastateltavien tarinoihin paremmin, ja pystyimme löytämään yksityiskohtaisemmin niistä mielenkiintoisia nyansseja. Haasteeksi osoittautui myös se, että haastateltavat olivat olleet lastenkodissa eri aikoina, jolloin lastenkodin työmuodot ovat mahdollisesti olleet erilaisia. Tiesimme kuitenkin, että esimerkiksi opinnäytetyössä tärkeänä pidetty omahoitajamalli on ollut käytössä kaikkein haastateltavien lastenkotiaikana. Haastateltavien vastaukset olivat usein hengeltään hyvin samankaltaisia.

Kokemukset työntekijöiden roolista lapsen tai nuoren elämässä noudattelivat kirjallisuuden käsityksiä työntekijän tärkeydestä identiteetin rakentumisessa ja itsensä tuntemisen kehittämisessä, turvallisten rajojen kautta tapahtuvan hallinnan tunteen lisääntymisessä, sekä positiivisena ja välittävänä hoivaajana. Työskentely lastensuojelulaitoksessa ei suinkaan ole pelkkää ongelmallisten nuorten säilömistä, vaan kasvatusta, huolenpitoa ja elämisen taitojen opettelua.

Vaikka vanhastaan lastensuojelun alaa on pidetty selväpiirteisesti sosiaalipuolen koulutuksen omaavien työntekijöiden työkenttänä, nykyisin voidaan nähdä selvät perustelut sairaanhoitajan erityisosaamiselle sosiaalialalla. Nykyään moniin lastenkoteihin haetaan ohjaajiksi erityisesti sairaanhoitajia, ja Paasikiven

Nuorisokylässä sairaanhoitajan osaamisen tarve on huomioitu erityistyöntekijän nimikkeellä jo pitkään. Sairaanhoitajan kompetenssikuvauksiin kuuluvat fyysinen, psyykkinen, hengellinen ja sosiaalinen osaaminen ovat tarpeen myös vuorovaikutuksellisuuteen perustuvassa lastensuojelussa, ja esimerkiksi psykiatrian ja lasten- ja nuorten hoitotyön sisällöt soveltuvat myös sosiaaalialalla työskenteleeseen.

Meille silmät avaavin kokemus työtä tehdessämme oli hoitajan läsnäolon merkitys. Toki meillä on kokemuksia harjoitteluista ja töistä, joissa aito avoin läsnäolo auttaa siinä hetkessä ja helpottaa työskentelyä kaikkialla siellä, missä sairaanhoitaja työskentelee. Yllättävää, ja jopa koskettavaa, oli kuitenkin se, kuinka syvä kokemus haastatelluilla oli välittävästä, kunnioittavasta, avoimesta ja kii-reettömästä vuorovaikutussuhteesta omahoitajaansa vuosienkin päästä. Oli hienoa nähdä, kuinka kauas tällainen suhde voi kantaa tulevaisuuteen, ja kuinka moneen asiaan se suhde vaikuttaa. Meille heräsi ajatus siitä, että haastateltavat olivat saaneet omahoitajiltaan kokemuksen tulleen rakastetuiksi, ja tämä on ihmiselle kaikista tärkein kokemus. Meille heräsi halu kyetä antamaan tämä rakastetuksi tulemisen tunne kohtaamiemme ihmisiä kohtaan. Opinnäytteen kanssa työskentely ei tehnyt meistä ainoastaan parempia sairaanhoitajia, vaan antoi meille avaimet, joilla avata ihmisyyden kehittymisen työkalupakki.

LÄHTEET

- Aho, Sulo 2000. Ensimmäisenä Lapset Ensio Lehtonen ja Päivölä. Kerava: Paasikiven Nuorisokylän Säätiö.
- Eronen, Tuija 2012. Lastenkoti osana elämäntarinaa. Narratiivinen tutkimus lastenkodissa asuneiden kertomuksista. Tampere: Tampere University Press.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2010. Teemahaastattelu: Opit ja Opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–44.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Editat.
- Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karppinen, Seija 1999. Lapsen henkilökohtainen hoito ja huolenpito lastensuojelulaitoksessa: omahoitajamenetelmä. Teoksessa Tervonen-Arnkil, Kaisa (toim.) Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksissa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 14–20.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2000. Tunne itsesi suomalainen. Juva: WSOY
- Kinnunen, Seppo 2000. Lasten psykiatrinen osastohoito. Teoksessa Sinkkonen, Jari & Pihlaja, Päivi (toim.) Ulos umpikujasta. Miten auttaa tunnehäiriöistä lasta. Helsinki: WSOY, 73–93.
- Kuokkanen, Taina 2011. ”Huono-osaisuus nuoren porilaisaikuisen kokemana” Teoksessa Kuokkanen, Taina; Melin, Harri; Naumanen, Päivi & Painilainen, Timo. ”Elämän suuntaviivat vähän hukassa” Tutkimus nuorten huono-osaisuudesta. Turku: Turun Yliopisto, 97-124.
- KvalimoTV i.a. Analyysi ja Tulkinta. Viitattu 8.9.2014. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3.html
- Marcia, James E. 2002. Adolescence, Identity, and the Bernardone Family. Teoksessa Identity: An International Journal of Theory and Research 2:3. London: Routledge, 199–209.
- Mattila, Anna & Pietarinen, Jenni 2004. Lastenkotiaika osana nuoren minäidentiteetin kehitystä. Psykodynaaminen kokemushistoriallinen tutkimus. SARVI-projektin opinnäytetyö. Oulu: Nuorten ystävät ry.
- Metsämuuronen, Jari 2006. Laadullisen tutkimuksen käsitteitä. Teoksessa Metsämuuronen, Jari (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp, 80–148.
- Nieminen, Heli 2006. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Paunonen, Maritta, Vehviläinen-Julkunen, Katri (toim.). Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Helsinki: WSOY, 215–221.
- Paasikiven nuorisokylä i.a. Viitattu 7.4.2014 <http://www.paasikivennk.fi/fi/laadukasta-lastensuojelutyota>

- Puolimatka, Tapio 2000. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Minuuden rakentumisen filosofia. Tampere: Kirjayhtymä Oy.
- Rattansi, Ali & Phoenix, Ann 2005. Rethinking Youth Identities: Modernist and Postmodernist Frameworks. Teoksessa *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 5:2. London: Routledge, 97–123.
- Riihinen, Olavi 1996. Elämänhallinta-käsitteen erittelyä ja ongelmia. Teoksessa Raitasalo, Raimo. (toim.) *Elämänhallintaa etsimässä*. Helsinki: Kansaneläkelaitos, 16–34.
- Rättyä, Lea 2012. Diakoniatyö yksilöiden ja perheiden parissa. Teoksessa Gotthoni, Raili; Helosvuori, Riitta; Kuusimäki, Kalle & Puuska, Karolina (toim.) *Kantakaa toistenne kuormia*. Helsinki: Kirjapaja, 80–110.
- Rönkkö Leena & Rytkönen Timo 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Sosiaaliportti 2012. Lastensuojelun käsikirja. Lastenkoti, nuorisokoti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 4.4.2014. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/lastensuojelulaitokset/lastenkoti/>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015 a. Sijaishuolto. Viitattu 27.3.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015 b. Viitattu 27.3.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollonmuodot/lastensuojelulaitokset>
- Tuovila, Pirjo 2001. Eheänä Elämään. Lastenkoti korjaavana kokemuksena. Projektiraportti. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto ry.
- Törrönen, Maritta 1999. Lasten arki laitoksessa. Elämistila lastenkodissa ja sairaalassa. Helsinki: Helsinki University Press.
- Vehviläinen-Julkunen, Katri 2006. Hoitotieteellisen tutkimuksen etiikka. Teoksessa *Hoitotieteen tutkimusmetodiikka*. Helsinki: WSOY
- Vogt, Ilse 2005. Lastensuojelen ja laitoshuollon toimintakäytännöt ja -muodot. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. D Työpapereita 20. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

LIITE 1: Kirje haastateltaville

Hei!

Olimme esittäytymässä viime kesän loppupuolella Paasikiven Nuorisokylän järjestämässä tapaamisessa, jolloin saimme kiinnostuneilta yhteystiedot. Kiitos kiinnostuksestasi opinnäytetyötämme kohtaan!

Olemme sairaanhoitajaopiskelijoita Diakonia-ammattikorkeakoulun Helsingin toimipaikassa, ja teemme opinnäytetyötämme Paasikiven Nuorisokylässä kasvaneiden kokemuksista. Pyrimme selvittämään minkälaisia elämässä pärjäämisen välineitä Paasikiven Nuorisokylä mahdollisesti antoi aikuisuutta varten. Opinnäytetyö on tarkoitus saada valmiiksi keväällä 2014.

Saimme opinnäytetyömme aiheen Antti Honkasen oltua harjoittelussa Paasikiven Nuorisokylässä keväällä 2013. Henkilökunnan tietojen mukaan aiheesta ei ole olemassa vastaavaa tutkimusta, ja siten aihe voisi olla hyödyllinen tulevan toiminnan kehittämisen kannalta.

Tutkimus toteutetaan yksilöhaastatteluna, jotka nauhoitetaan haastateltavan luvalla. Haastattelumateriaalia käsitellään anonymiteettiä kunnioittaen eikä valmiista opinnäytetyöstä voi tunnistaa haastateltavaa. Haastattelumateriaali tuhoaan kun aineiston analysointi on valmis. Digitaaliset tallenteet deletoidaan ja mahdolliset paperiset muistiinpanot käytetään takan sytykkeinä.

Kaikenlaisissa kysymyksissä voit ottaa rohkeasti yhteyttä!

Ystävällisin yhteistyöterveisin,

Antti Honkanen

antti.honkanen@student.diak.fi

Vesa Ruohonen

vesa.ruohonen@student.diak.fi

LIITE 2: Haastattelulomake

Paasikiven nuorisokylän entisten asiakkaiden pärjäämisen välineet – Teema-haastattelu

Haastattelija:

Haastateltava:

Aluksi kerrotaan haastateltaville, että haastatteluaineistoa käsitellään anonymiteettiä varjellen, joten opinnäytetyössä käytettävästä aineistosta ei voi tunnistaa haastateltavaa.

1. Tutustuminen:

- Ikä
- Minkälainen on yleinen elämäntilanteesi?

1.1 Selvitetään teemahaastattelun päämäärät (mitkä asiat tukeneet ja auttaneet elämässä pärjäämisessä)

- Mitä elämässä pärjääminen omasta mielestäsi on?

2. Ympäristö ja päivittäiset asiat

- Paasikivi alueena
 - Tukiko Paasikiven nuorisokylän alue ja puitteet kasvua täysikäisyyteen?
- Harrastukset/aktiviteetit
 - Mahdollistiko tai kannustiko Nuorisokylä harrastuksiin?
 - Oliko harrastuksilla merkitystä myöhemmän elämän hallintaan?
- Päivittäinen ylläpito
 - Miten päivittäiset tarpeet, kuten vaatetus, ruoka ja henkilökohtainen hygienia tulivat täytetyksi? Entä raha? Tukiko ylläpito arjenhallintaa?
- Muut lapset (henkilökemiat)
 - Muodostuiko lapsien kesken ystävyssuhteita?
 - Auttoivatko sosiaaliset suhteet pärjäämään vastoinikäymisissä?
 - Onko lastenkotiajan sosiaalisilla suhteilla ollut merkitystä aikuisuudessa?

3. Henkilökunta ja ohjaus

- Läsnäolo
 - Oliko ohjaajien läsnäolo merkittävää?
 - Mistä asioista huomasit ohjaajien olevan läsnä?
- Yhdessä tekeminen
 - Millä tavoin ohjaajien kanssa yhteinen tekeminen vaikutti hyvinvointiisi?

- Minkälaisia eroja näet ryhmässä tekemisen ja yksin ohjaajan kanssa toimimisen välillä? Oliko jompi kumpi tapa hyödyllisempi?

- Yhteiset matkat

- Minkälainen merkitys yhteisillä lomamatkoilla oli?
- Tukivatko lomamatkat hyvinvointia?

- Rajojen asettaminen

- Tuntuivatko rajat oikeudenmukaisilta lastenkotiaikana?
- Onko käsitys muuttunut tänä päivänä?
- Koetko rajat hyödyllisiksi myöhemmän elämän kannalta?

- Aikuisen malli

- Millä tavalla aikuisten mallit vaikuttivat omaan kasvuusi?
- Onko malleilla ollut vaikutusta omassa aikuisuudessa?

- Omahoitajan merkitys

- Oliko omaohjaajamalli käytössä lastenkotiaikanasi? (Jos ei, oliko joku tietty aikuinen erityisen tärkeä?)
- Minkälaista vuorovaikutus oman ohjaajan kanssa oli? Tukiko se omaa kasvuasi ja elämänhallintaa? Oliko keskustelua riittävästi ja palvelivatko ne sen hetkistä tarvettasi? Oliko niistä hyötyä myöhemmälle elämälle?
- Oliko omaohjaajan kanssa syvempi tai merkittävämpi suhde kuin

muiden

ohjaajien? Millä tavoin se tuli ilmi?

- Oliko omalla ohjaajalla merkitys kasvuun ja myöhempään elämänhallintaan?
- Miten koit erossa olemisen omasta ohjaajasta tai omaohjaajasuhteen loppumisen?

- Yhteydenpito biologiseen perheeseen sukuun ja sen merkitykset

- Minkälaista yhteydenpito sukuun ja biologiseen perheeseen oli?
- Miten koet sen vaikuttaneen elämääsi?

4. Verkosto

- Koulu, sosiaalityöntekijät

- Miten koet muiden tahojen, kuten koulun ja sosiaalitoimen yhteistyön lastenkodin kanssa?

5. Mitkä olivat mielestäsi tärkeimmät pärjäämistä tukeneet asiat Nuorisokylän toiminnassa?